

glas božiji“. Ja sam već izrekao da ovo poslednje nikako ne stoji, ali ne stoji nikako ni ono prvo.

Narodno predstavništvo, to je skup od nekoliko partaja koje se u danom trenutku nalaze u narodu i iz mase koja ne pripada nikakvoj partaji (jer nema svog mišljenja), već se sklanja jednoj ili drugoj „prema okolnostima“. Naposletku, da se ne sporimo o tome dugo, ja ću samo da rečem da ja ne priznajem uopšte da i jedan čovek može zastupati mišljenje drugog čoveka (koji misli, razume se) potpuno. Stoga i svakoj ličnosti mora biti ostavljeno sredstvo da iskaže neposredno svoje mišljenje. To je sredstvo štampa.

Rodio sam se — bez svoje krivice. Krstili su me i zapisali da pripadam izvesnoj veri i odmah s time natovarili na mene red obvezanosti — bez mog odobrenja. Uveli su me u društvo sa izvesnim običajima i zakonima, propisali mi pravila za svaki korak u životu, ne pitajući da li se ja slažem sa tim pravilima. Ako ne priznajem običaje protiv kojih se, može biti, buni moj um i moje osećanje, odmah viču: „Kvari moral, razvraća društvo!“ Ako ustajem protiv zakona koji su, može biti, protivni svim mojim pojmovima o pravu i koji, može biti, oduzimlju mi sva prava ličnosti čoveka, odmah viču: „Buntovnik! Vežite ga! Kaznite ga!“ Mene pritiskuju i dave sa sviju strana, a ja zar da nemam ni toliko prava da rečem: „Ljudi! Ne davite i mene i sebe. Ima mesta za sve nas. Samo daj da se ovako uredimo“. Onda našto mi je i to društvo i taj zakon. To bi bila tavnica za čoveka. To je apsurdum.

U Srbiji je vlada i narod „jedno isto“. Ili, sa moga gledišta, narod poklanja svu veru partaji što je na vladi. U Srbiji nema ni liberalaca ni konzervativaca kao partaje. Nema opozicije (tako bar vele ljudi iz bivše liberalne opozicije kojima se mora verovati), osim nekih „klika“, koje hoće da dostignu neke sebične celji, i nekih „nedonesenih“ liberala, koji teraju opoziciju radi same opozicije. Znači: svaki koji ne priznaje apsolutno da će današnje stanje u Srbiji doneti narodu blagoslova taj je osuđen unapred bez apelate. Ja protestvujem protiv takve presude. Da povtorim svoje razloge:

1. U svakoj zemlji vlada jedna partaja.
2. Ako je ta partaja došla na vladu voljom narodnom, to samo znači da narod ima vere da će ga ta partaja odvesti k celji.